

Akadályoztatott feltámadás

„...látásukat valami akadályozta, és nem ismerték fel őt” (Lk 24,16)

Anasztázia hercegnőről készült még a nyolcvanas években egy kosztümös, romantikus amerikai film. Arról a tálnyról szólt, hogy Oroszországban a cári család kivégzése során egy kötelességtudatlan golyó elfelejtett halált osztani a legkisebb gyermeklánynak. Vérző testét a névtelen segítők kicsempészték a tetemek közül, és ő valahogy túlélte sebesüléseit. A bujdosók kenyere felcseperedve az ifjú asszony múltjától megfosztva hányódott, míg végül egy sikertelen öngyilkossági kísérlet után Berlinben, egy pszichiátriai intézetben kötött ki. A kezelések során egyre több memóriamozaik rakódott össze benne emlékképpé. Anastáziának sikerült magára találnia, de az élete végiig tartó pereskedés során sem dőlt el, hivatalosan mi kerülhet a fejfájára sírfeliratként. A cári család megmaradt tagjai ugyanis nem akarták adoptálni a váratlanul feltűnt családtagot, mert számukra igen költséges lett volna osztozni az örökségen. Így aztán Anastáziának egyaránt kijutott a hercegnőnek járó ünneplésből és a szélhámosként kiutasítottak megvetéséből.

Életünk meghatározója az, mit tartólunk az a család, csoport vagy nép, ahonnan származunk. A közösségi emlékezet sorsdöntő hatalom: öl és elevenít. Koldusból királyfit csinál, uralkodóból pedig névtelen senkit. Valójában kinek is sebesült meg az emlékezte? Anastázia fantáziája épített cári fellegvárat saját élete köré, vagy az egykori uralkodó család pénzhisége rostálta meg tagjai emlékezetét? A film rendezője Anastázia pártján állt. Úgy tűnt, a hercegnő memóriája egyre inkább gyógyul, de az egészséges változatra nem volt fogadókészség. Sőt a váratlanul előbukkadó emlékképek miatti fenyegetettség egyre jobban beszűkítette a családtagok múlttudatát, s ez a kirekesztési program egységesítette a népes rokonság érzéseinek, indulatainak, érdekeinek gazdag tárházát. Anastázia, jóllehet túlélte a kivégzést, feltámadni mégsem tudott, mert a közösség emlékezte nem fogadta

vissza őt. Bizonyára nem ő az egyetlen, akinek megadatik ugyan az életben maradás, de megújulni már nem engedi a környezete.

Hát ennyire a közösségi gyökerek tartanak, vagy törnek meg? Saját identitásomnak ilyen csekély hányada az, amit magamról hiszek, és ennyire „felülír” az a közeg, amelyben élek? Minden attól függ, hogyan fogalmaznak meg? A rólam alkotott szavak életutat írnak: beskatulyáznak, vagy éppen szárnyakat adnak, s elképzeltetlen magasságokba repítenek. De mi van akkor, ha ez a közösségi ítélet téved, vagy egyenesen koncepciózusan gonosz? Van egy drámai pillanat a jézusi családtörténetben: amikor a rokonság Jézust mentő szeretetében „bolondot” akar csinálni belőle (Mk 3,20-21). Jézus csak úgy tudja megváltani magát ettől, hogy identitást cserél. A bolondsággal együtt a hozzátartozóit is megtagadja egy időre, és „átvált” Isten családjára, mondván: „Aki Isten akaratát cselekszi, az az én fivérem, nővérem és anyám” (Mk 3,35). A kitagadottság elől, a vérségi kötelékből a transzcendens közösségben keres támaszt.

Hányan vannak, akiket még életükben leírnak! Nem ölik meg őket, csak nem emlékeznek rájuk. Nem kis munka ilyenkor magunkra találni, értelmet, célt adni (kapni) létezésünknek!

A húsvéti történetek a lét-nemlét határmezsgyéjéről tudósítanak. Attól, hogy Jézus feltámadt, még nem biztos, hogy van feltámadás. Ő is ki volt szolgáltatva a befogadó közeg emlékezési terhelhetőségének. A tudósítások szerint az emberi érzékszervek kevésnek bizonyultak az új valóság befogadásához. Kilométereket gyalogolhattak az Emmausz felé vezető úton a tanítványok, és nem tudták – memória-terápia nélkül –, hogy egy idegennel, vagy a Mesterral bandukolnak-e (Lk 24,13-35). Mondhatta a magdalai Mária a magáét húsvét reggelén a sírtól jövet (Mk 16,9), a tanítványi emlékezet tárhelyében össze kellett adódniuk a feltáma-

dás-jelenéseknek, hogy újra élhessen a Megfeszített.

Rémisztően nagy a mozgásterük a visszaidézhető tartalmaknak! Bejáratják az igen és a nem tartományait, igazzá tehetik a hamisat, és besározzák a valóságot. Ezzel napjainkban nagyon visszaél a média, s mi, keresztyének, nem vesszük komolyan azt a teológiai igazságot, hogy az emlékezés sorsfordító hatalom. Nem mindegy, hogy ki ígéri az „eszetekbe juttatja majd”-ot, és mi az, amit élénk idéznek. A jézusi mondás (Jn 14,26) több, mint memória-korrekció: életet ad, mégpedig bővelkedőt. Ő nemcsak testünk-lelkünk nyavalyáit gyógyíthatja meg, de sérülékeny memóriánkat is! Még a kollektív emlékezetkieséseket is! „Emlékezzél vissza, honnan estél ki, térj meg” (Jel 2,5) – és ez felér egy feltámadással!

A megromlott és megrontott, a tudatosan manipulált emlékezet pedig maga a kárhozat. Mert jövőnket olyanannyira a múltunk határozza meg, hogy terveink sikere függ attól, azok mennyire illeszthetőek a minket körülvevők emlékképeihez. Reménység-fogódzónk: mindebbe „belejátszik” a túlnani memória is. Az üdvös emlékezés közvetítője pedig leginkább az Isten gyülekezete.

Részt vettem egyszer egy roma istentiszteleten. A bizonyoságtévő – szabadulása jeléül – elhajtotta cigarettásdobozát az Úr asztalánál, és ezt mondta: „Nem vagyok többé cigány, hanem máttól kezdve az a nevem, hogy az Isten népe.” Akár királyi gyermek, mint ahogy egyik énekünk idézi.

A Lélek ihlette, befogadó emlékezet segít abban, hogy életünk során a gonosz erők támadását ne pusztán csak túléljük, de „fel is támadhasunk” – mégpedig istengyermeki mi voltunkban, Isten népe közösségében. Általa kaphatjuk meg mindazt, ami eredendően a miénk. Áldottak a segítők emlékezők!

Vörös Éva